

CZAROWNIK (79) sb m

-a- (75), -ã- (1); -a- : -ã- *SkarŻyw* (11 : 1); o *jasne*.

sg N czarownik (21). ◇ G czarownika (1). ◇ A czarownika (4). ◇ I czarowniki(e)m (2). ◇ V czarownika (1). ◇ pl N czarownicy (19). ◇ G czarownik(o)w (11). ◇ D czarownik(o)m (5). ◇ A czarowniki (9). ◇ A a. G czarow(o)wników (1). ◇ I czarowniki (2), czarownikami (1) *SkarKaz* (2 : 1). ◇ I a. A czarowniki (1). ◇ V czarownicy (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. Człowiek uprawiający czary, mający moc rzucania uroków; czarodziej, czarnoksiężnik, kuglarz; *veneficus Mącz, Calep, Cn; incantator BartBydg, Cn; praestigiator Mącz, Cn; magus Calep, Cn; fascinans Mącz; artium malarum doctor, pharmacus, sortiarius, venenarius Cn* (77) : *BartBydg* 73; Tąż śmiercią ma zginąć Czárownik/ y kthoby komu iad zádał. *GroicPorz* ii4, ii4 *marg*; O tzárownicy niebogoboyni/ od kogożeście fie te⁸⁰ náuczylí? *KrowObr* 72; *Leop Ex* 8/19, 9/11, *Apoc* 22/15; Niechayże fie nikt miedzy wámi nie znáyduie coby miał przenálźać przez ogień syná fwego/ ábo corkę fwoię/ áni wiefzczek/ áni gułnik/ áni ten coby wrozył/ áni czárownik. *BibRadz Deut* 18/10, *Mich* 5/12; A gdy to Aaron wczynił powtáły wielkie plułkwy po wżytkiey Egipłkiey zyemi w ludzyech y dobytku. Chcieli tákież wczynić czárownicy Fáraonowi/ ále nie mogli. *BielKron* 29v; Oni potym rzekli: prósimy iefli maćie iákie czárownicy co by to [złoto] záfię z wody nam wybráli. Ktorem rzekł ftárfzy náfz/ my wiárę trzymamy ktorey nas Pan Kryftus náuczylí/ w ktorey nam zákázuie frodze czárownikow náfláadowác *BielKron* 453, 29, 29v [2 r.], 44, 93, 168 (14); *Veneficus*, Iád zádáýący/ czárownik. *Mącz* 479d, 119b; *RejAp* 179, 180 *marg*, 193v; Y wezwał tefz Fáraon mędrcom y czárownikow/ y wczynili tefz oni záklináczé Micráimfcy fzeptámi fwemi tákże [*Et vocavit etiam Parhoh sapientes et maleficos et magi Aegypti incantationibus suis sic*]. *BudBib Ex* 7/11, *Mal* 3/5; A boiázliwym y niewiernym/ y przemierzłym/ y mężoboycom/ y porubnikom/ y czárownikom (to iefł/ tym ktorzy ludzi truią) y bálwochwálcom/ y wżyftkim kłamcom/ czáftká będzie w Ieżierze gorájącym ogniem y siárką [*ibid. Apoc* 21/8] *CzechRozm* 7v, 104; *KochPs* 84; Tedy krzyknał Márcyan: O czárowniku ták mocne fá czáry twoie/ íześ nam Bogi náfze wproch obrocił? *SkarŻyw* 179; y wćiekl fię do czárownikow Zydw/ y czynili rozmaíte dyabłow wzywánia/ y zabobony bálwochwálkie/ ále ífz niewiáftá známię Chryftufowe/ y wiárę miałá/ czáry iey záadne zwyciężyc niemogły. *SkarŻyw* 457, 121, 436 [2 r.], 480 [2 r.], 507, 552 [2 r.]; *StryjKron* 160 [2 r.]; *Calep* 1108a; *WujNT Apoc* 21/8, 22/15; *SkarKaz* 518a [2 r.]; Skażcá y fziپیég/ gryzie mię ciężko/ gryzie/ boli/ Ten niefczęfny czárownik/ który czártóm gwoli Y íobie przez fwé czáry y fzátaníłkie czyny/ Chćiał mię był zwiéždź y przygnác do fzkáradéy winy. *GosłCast* 61.

W połączeniu z imieniem (2): To fłyfząc Klemencyanus/ wrocił fię do Cefarzá wołáiąc/ ífz Gordyaná Czárownik on Iánuáryufz zwiodł y żonę iego/ y popalili Bogi náfze. *SkarŻyw* 429; Cham czárownik. *StryjKron* 6 *marg*.

Wyrażenia: »czarownik czarujący« (1): Ktora nie słuha głófu záklináczow/ czárowniká czáruiącego mądrze [*Quae non obtemperabit voci incantatum, incantatis incantationes sapienter*]. *BudBib Ps* 57/5 [6].

Szeregi: »czarownik, (i, a) czarnoksiężnik« = *incantator Vulg; python et ariolus PolAnt* (7): *Leop Deut* 18/11; *BibRadz Is* 19/3; *Mqcz* 319a; Czarownicy/ czaroksiężnicy/ wieszczkowie/ iáko w zakonie Pánłkim zówždy írodze karáni byli *RejAp* 180, *Dd3v*; tedy gdy łobie wípomniłz ná owy czarownicy/ ná owy czaroksiężniki/ y ná owy dziwne wymyflacze fwiátá tego/ iáko Pan Bog dopuści czártowi márnemu *RejPos* 115; *CzechEp* 335.

»czarownica albo czarownik« (1): Z Dopufzczenia Bożego może Czárt/ oczy ludzkie [!] mamić/ ízkody ludziom czynić/ y trudności/ y niemocy przez naczynie łwoie Czarownice ábo czarownicy zádawác *SkarŻyw* 36.

»czart i czarownik« (1): *Vkázuię*/ iż wšytki cudá máiá być v nas podeyżrane á kłamliwe/ ięfliłz łie nie zgadzáiá z słowem Bożem/ á to z łtrony czártá y czarownikow/ ktorzy wżywáiá kłamliwych cudow ná zdrádę ludzká. *BibRadz* 108c *marg*.

»czarownik i gusłnik« (1): Czarownikow y gusłnikow łie łtrzedz. *BibRadz Lev* 19 *arg*.

»czarownik, (abo) kuglarz« [*szyk* 1 : 1] (2): *Mqcz* 319a; *Elymás* Graeckie słowo, czarowniká ábo kuglarzá znáczy. *WujNT* 449 *marg*.

»czarownik i malefik« (1): To tu włáfnie Prorok o Astrologách mowi. Bo oni biegi mieśiácow ráchuiác/ przyłzłe przygody ludzkie wiedzięc chçá/ ktore czarownikámi y málefiki zowie tenze Prorok. *SkarKaz* 518b.

»czarownik abo praktykarz« (1): Drugie/ kiedy miáłto Bogá rádzi łię czártá/ ábo łług ięgo czarownikow ábo praktykarzow. *WujNT* 470.

»wieszczki, (i, albo) czarownicy (i zaklinaciele)« [*szyk* 6 : 3] (9): Czarownikow y wieszczkow áby miedzy łobá nie ćierpieli. *BibRadz Deut* 18 *arg*, *Is* 19/3; *BielKron* 90v; *RejPos* 188; Y rzekł krol áby przjzwano wieszczki/ y czarownicy/ y zaklináćiele/ y Káldymy [*Et dixit rex ut vocarent genethliacos et astrologos, et maleficos et Chasdim*]/żeby oznaymili krolowi łny ięgo. *BudBib Dan* 2/2, 1/20; *CzechRozm kt*; *StryjKron* 160; *Calep* 630a.

»czarownik abo wroźka« (1): Ci kthorzy offiáruię Báłwánom łplemieniá łwego/ ktorzy czarownikow ábo wroźek łie dokládáiá/ ktorzy rodzicom łáiá/ y zbydlęty nieuczćiwe łpráwy miewáiá/ máiá być śmierćá [!] łtráćeni. *Leop Lev* 20 *arg*.

»zwodnik abo matacz, abo czarownik« (1): A niechay miedzy wámi żadny nie będzię ktorzyby miał wierzyć tákim zwodnikom/ ábo mátáczom/ ábo czarownikom zyemie oney. *RejPos* 188.

2. *n-pers* (2) :

Zestawienie: »Symon Czarownik« (2): Czárt będac s tego zawiłny/ pobudził Symoná Sámariyłkiego czarowniká áby łzedł do Rzymá *BielKron* 142; Symon Czarownik kazał łię chwalić zá Nawyźłżego Bogá *GrzegRóżn* G2v.

Synonimy: 1. *astrolog, astronom, czarnoksiężnik, czarodziejca, czarodziejnik, gadacz, gusłnik, gwiazdarz, kuglarz, mag, matacz, malefik, nigromanty, praktykarz, pyton, wieszczek, wroźek, zaklinaciel, zwodnik*.